

HALİT ÇELENK

“TERÖRÜ ÖNLEME” YASA TASARILARI

Yeni Ülke Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 1979, sayı 6, s. 85-105.

İnternet Edisyonu: Ocak 2014

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 30. Yıldönümü 10 Aralık günü ülkemizde kutlandı. Yapılan toplantılarda İnsan Hakları'nın önemi anlatıldı. 1949 Yılında Bakanlar Kurulu tarafından onaylanarak yürürlüğe giren ve yasa niteliği kazanan bildiriye yer alan temel hak ve özgürlükler savunuldu. Başbakan Bülent Ecevit, Kurt Waldheim'a bir mesaj göndererek İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin yıl dönümünü kutladı ve Türkiye'de İnsan Haklarına en büyük saygının gösterildiğini bildirdi.

Ne var ki, “İnsan Hakları Günü” olan 10 Aralık öncesinde, CHP ağırlıklı siyasal iktidar tarafından, bildiriye hak ve özgürlüklere, Anayasa'da yer alan ilke ve kurallara ve Anayasa Mahkemesi kararlarına ters düşen bir “yasa değişiklikleri tasarı demeti” Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verildi. İçişleri ve Adalet Bakanlıkları tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca da onaylanan bu yasa tasarılarıyla Polis Görev ve Yetki Yasası'nda, Dernekler Yasası'nda, Devlet Memurları Yasası'nda, Ceza Yargılamaları Usulü Yasası'nda, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nda ve Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Yasası'nda değişiklikler isteniyordu. Getirilen yeni hükümler arasında daha önce CHP tarafından Anayasa Mahkemesine açılan davalar sonunda iptal edilen yasa maddelerine de yer veriliyordu.

Yasa tasarıları sessiz sedasız Meclis Başkanlığına gelmişti. Kamuoyuna açıklama yapılmamış, üniversitelere danışılmamış, Türkiye Barolar Birliğinin ve baroların düşünceleri sorulmamış ve hukuk kuruluşlarının görüşleri alınmamıştı. Tasarılar Meclis Başkanlığına verildikten sonra basında kimi haberler yayınlandı. Tasarılar, kısa zamanda sınırlı ama sert tepkilerle karşılaştı. Türkiye Barolar Birliği, İstanbul Barosu, DİSK'in başkanlığında toplanan 39 demokratik kitle örgütü, tasarılar karşı çıktılar. Tasarılar, CHP grubunda sert tartışmalara

ve tepkilere konu oldu. Sonunda değişiklik önerilerinin bir komisyonda incelenmesine karar verildi. Bu yazı yazılırken komisyon çalışmaları sürüyordu.

Biz burada yasa değişiklik tasarılarından bir bölümü üzerinde duracak ve önemli gördüğümüz yasa maddelerinin hukuk açısından eleştirisini yapmaya çalışacağız.

POLİS GÖREV VE YETKİ YASASI

1- İçişleri Bakanlığı tarafından getirilen yeni tasarı ile bu yasanın 9. Maddesine bir fıkra eklenmiştir. 9. Maddenin aslı şöyledir:

“Polis:

A) Askere, zabıtlara ve zabıta memurlarına mahsus silahları, harp tüfeklerini ve namlusu 15 santimetreden uzun olan tabancaları,

B) İzinsiz taşınan her model çap ve büyüklükte silah ve tabancalarla, dinamit, bomba ve bunlara benzer yakıcı, öldürücü maddeleri ve zehirli gazlarla bunlara ait alet ve malzemeyi ve barut ve sair ateş alıcı eczayı ve yasak olan silahlara ait fişekleri,

C) Üstünde bulundurduğu saldırma, kama, bıçak, ve sustalı çakıları, Amerikan yumruklarını, ustura, matrakları, şişli bastonları ve buna benzer yaralayıcı aletleri,

D) Ammenin emniyeti için tehlikeli bir vasıta olarak kullanılması muhtemel her türlü eşyayı,

E) Serseri ve sabıkalılarda bulunan ve suç işlemeye yarayan her türlü vasıtaları (zabıta şüphe üzerine bu kabil eşhasın üzerini arayabilir),

F) Ahlâk ve umumi terbiyeye uygun olmayan şarkı ya da sözleri yahut amme emniyetini bozucu hitabeleri muhtevi bulunan gramofon plaklarını ve izinsiz gösterilen ya da elde edilen filimleri ve bu kabil basma yazı ve resimleri alır. Bunlardan suç mevzuu olanlardan evrakı ile Adliye’ye ve diğerlerini ait olduğu makamlara verir.”

Bu maddeye yeni tasarı ile eklenmek istenen fıkra şudur:

“Milli Güvenlik ve kamu düzeni bakımından gecikmede sakınca bulunan durumlarda, suç işlenmesini önlemek amacıyla o yerin en büyük mülkiye amirinin emriyle polis, genel olarak suç delillerini ve özellikle

yukardaki A, B, C, D bentlerinde sayılan alet ya da eşyaları bulundurduğundan kuşkulandığı kişilerin üstlerini, araçlarını, eşyalarını ve özel kâğıtlarını arar. Suç unsuru gördüklerine el koyar ve evrakı ile birlikte Adalet organlarına verir.”

Tasarı ile getirilen bu hüküm, önce Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce onaylanarak yasa niteliği kazanan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nin 12. Maddesine ters düşmektedir. Bu maddeye göre: “Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni ya da yazışması hususlarında keyfi karışmalara... tecavüzlere maruz kalamaz.”

Öte yandan bu hüküm Anayasa’nın 15. Maddesinde düzenlenen “Özel Hayatın Gizliliği” ilkesine de aykırı düşmekte ve özel hayatın gizliliği hakkının özünü ortadan kaldırmaktadır. Gerçekten Anayasa’nın bu maddesine göre “özel hayatın gizliliğine dokunulamaz.” Ayrıca Anayasanın 11/2 Maddesi: “Kanun, temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz” demektedir. Nitekim tasarı ile getirilen bu yeni hüküm, daha önce 26.6.973 gün ve 1775 Sayılı Yasa ile 9. Maddeye eklenmiş, ancak CHP tarafından Anayasa Mahkemesi’ne açılan dava sonunda 25.4.974 gün ve 973/41 Esas ve 974/13 Sayılı Kararla, bu ek fıkra iptal edilmiştir.

Kararda şöyle denilmektedir:

“Görülüyor ki 1775 Sayılı Kanunun 2. Maddesi, Anayasa’nın değişik 15. Maddesinin 2. Fıkrası ile güdülen ereği ve konulan sınırı aşmakta ve ‘Özel Hayatın Gizliliği’ temel hakkının özüne dokunmaktadır. Anayasa’nın değişik 11 ve değişik 15. maddelerine aykırı olan kuralın iptal edilmesi gerekir.”

Anayasa Mahkemesinin bu iptal kararına rağmen maddeye yeniden tasarıda yer verilmiştir.

Eklenmek istenen bu fıkranın önemli bir sakıncası da şudur: Maddede yer verilen “Milli Güvenlik”, “Kamu Düzeni” gibi kavramlar değişik yorumlara elverişli, yanlı kişiler elinde keyfi işlemlere olanak sağlayabilecek kavramlardır. “Gecikmesinde sakınca bulunan haller” sözleri de öznel değerlendirmelere ve kötüye kullanmaya elverişli sözlerdir. Anayasa Mahkemesi de sözü geçen kavramların bu niteliğini birçok kararlarında saptamıştır. Yüksek Mahkeme bu konuda şöyle demektedir:

“... Oysa Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni, uygulayıcılarının kişisel görüş ve anlayışlarına göre genişleyebilecek, öznel yorumlara elverişli, bu

nedenle de keyfiliğe dek varabilir çeşitli ve aşamalı uygulamalara yol açacak geniş kavramlardır. Gecikmede sakınca bulunan haller’de en az o kavramlar kadar kesin ve keskin çizgilerle belli edilmesi ve sınırlandırılması zorunlu bulunan bir deyimdir.” (Aynı karar, *Anayasa M. K. Dergisi*, C. 12, s. 152.)

Bu, yoruma elverişli ve kaypak deyimlere yasada yer verilmesi ve bunların takdir ve değerlendirmesinin ikinci, üçüncü derecedeki memurlara bırakılması uygulamada temel hakların özünü yaralayan sonuçlar doğurabilecektir.

2- 15. Maddeye yeni bir fıkra eklenmektedir.

Eski yasada bulunmayan bu fıkra ile polis, kimlik incelemesi yapacak, kimlik gösteremeyenleri ya da gösterdiği kimlik belgesinden kuşku duyduğu kimseleri emniyete götürecektir ve fıkroda gönderme yapılan Polis Görev ve Yetki Yasası’nın 5. Maddesine göre parmak izlerini alacak ve fotoğraflarını çekecektir.

15. Maddenin aslı şöyledir:

“Polis, yaptığı tahkikat esnasında ifadelerine müracaat lazım gelen kimseleri çağırır ve kendilerinden lüzumlu olan şeyleri sorar.”

Getirilen yeni fıkroda şöyle denilmektedir:

“Polis, görevi sırasında kuşkulandığı kişilerden kimliğini sorabilir, kimliğini saptayıcı belge gösteremeyenler ya da gösterdiği belgenin doğruluğu konusunda ciddi kuşku duyulan kişiler hakkında bu kanunun 5. maddesi gereğince işlem yapılır.”

Bu madde kişi güvenliğini ortadan kaldırmaktadır. Hakkında suç ihbarı olmayan, soruşturma açılmamış bulunan bir kişi hakkında böyle bir işlem yapılması kişi güvenliğine aykırı olduğu gibi tarafsız olmayan uygulayıcılar elinde keyfi işlemlere de olanak sağlayacaktır. Anayasa’nın 65. Maddesine göre “yasa” değerinde olan İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde “... kişi emniyeti her ferdin hakkıdır” denilmektedir. Getirilen hüküm bu antlaşmaya da aykırı düşmektedir.

Ayrıca bu fıkra ile tüm kişiler “sabıkalı” işlemine tabi tutulmuş olmaktadır.

3- 20. Maddeye eklenen bir fıkra ile Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni bakımından gecikmede sakınca bulunan hallerde polis, evleri, işyerlerini,

bunların eklentilerini, tüm yapıları arayacak ve bulduğu suç eşyalarına el koyacaktır.

Bu fıkra da şöyledir:

“Milli Güvenlik ya da Kamu Düzeni bakımından gecikmede sakınca bulunması durumunda, o yerin en büyük mülkiye amirinin emriyle polis;

1— Devletin kişiliğine karşı işlenen cürümlerin eylemcilerini yakalamak ya da delillerini saptamak için,

2— Devlet kuvvetleri yalnız ya da toplu olarak saldırıları ya da direnenleri yakalamak ya da bunların saldırı ya da direnmelerini kırmak için,

3— Hükümete karşı şiddet kullanan ya da gösteren ya da direnenlerin yakalanması, saldıran ya da direnenlerin engellenmesi ve uzaklaştırılması için,

4— Ağır cezalı bir suçun sanığı olarak yakalandıktan sonra kolluk kuvvetlerinin elinden kaçmakta olan kişilerin yakalanması için,

5— Kanunsuz toplantı ve yürüyüşleri dağıtmak ve eylemcilerini yakalamak için,

Gerçek ve tüzel kişilerin hangi amaçla olursa olsun kullandıkları bütün yapılara ve bunların eklentilerine girebilir, buralarda arama yapabilir ve bulduğu suç eşyalarına el koyabilir.”

Yargı organı kararı olmadan bu tür aramaların ve karışmaların yapılması, Anayasa'nın ve uluslararası antlaşmaların kişi güvenliği ve konut dokunulmazlığı ilkelerine tamamen aykırıdır. TBMM'nce onaylanarak Anayasa'nın 65. Maddesine göre yasa niteliği kazanan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 3. maddesinde şöyle denilmektedir: “Yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferdin hakkıdır.” Tasarı ile getirilen hüküm bu antlaşmaya da ters düşmektedir. Yukarıda sözü geçen Anayasa Mahkemesi kararındaki gerekçeler bu fıkra için de geçerlidir. “Milli güvenlik” ve “kamu düzeni” kavramlarının yorumu elverişli niteliği yukarıda açıklanmıştır.

657 SAYILI DEVLET MEMURLARI YASASI

Bu yasanın I. Bölüm, 2. Kısmının yeni tasarı ile sonuna bir fıkra

eklenmektedir. Yasanın bu ikinci kısmı “Ödevler ve Sorumluluklar” başlığını taşımaktadır. Yasaya eklenmek istenen fıkra şudur:

“Devlet memurları, 657 Sayılı Yasa’nın 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. Maddelerinde belirtilen ilke, ödev ve sorumluluklarla bağdaşmayan amaçlar güden ya da bu tür çalışma yapan dernekleri kuramazlar ve bu yolda çalışma yapan derneklere üye olamazlar. Bu tür dernekler mahkeme kararıyla kapatılır.

Bu fıkranın anlam ve amacını saptayabilmek için burada sözü geçen 6-12 Maddelerin niteliğini öğrenmek gerekir. Bu maddeler şöyledir:

“Sadakat:

Madde 6 — Devlet Memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na sadakatle bağlı kalmak ve Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarını sadakatle uygulamak zorundadırlar.

Tarafsızlık:

Madde 7 — Devlet memurları siyasi partilere üye olamazlar; herhangi bir siyasi parti ya da kişinin yararını ya da zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı yapamazlar.

Davranış ve İşbirliği:

Madde 8 — Devlet Memurları, resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene lâyık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadırlar.

Devlet memurlarının işbirliği içinde çalışmaları esastır.

Yurt Dışında Davranış:

Madde 9 - Devlet memurlarından sürekli veya geçici görevle veya yetişme, inceleme ve araştırma için yabancı memleketlerde bulunanlar, devlet itibarını veya görev haysiyetini zedeleyici fiil ve davranışlarda bulunamazlar.

Amire Karşı Sorumluluk:

Madde 10 — Devlet memurları, görevlerinin iyi ve doğru yürütülmesinden amirlerine karşı sorumludurlar.

Emirlerin Yürütülmesi, Kanunsuz Emir:

Madde 11 — Devlet memuru amirinin verdiği emirleri yerine getirmekle ödevlidir.

Devlet Memuru, amirinden aldığı emri, Anayasaya, kanun, tüzük, yönetmelik hükümlerine aykırı görürse yerine getirmez ve bu aykırılığı, o emri verene bildirir. Ancak amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emri yerine getiren sorumlu olmaz; sorumluluk emri verene aittir.

Konusu suç teşkil eden emir, hiç bir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Devlet memuru, amirinden aldığı emri, konusu suç olmadığı halde yanlış takdirde suç sayar ve emri yürütmezse amir, gecikmesinin zarar getireceği hallerde hizmetin diğer bir görevli tarafından yapılmasını sağlar ya da gerekirse kendisi yapar.

Acele hallerde kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

Kişisel Sorumluluk:

Madde 12 — Devlet memurları görevlerini dikkat ve itina ile yerine getirmek zorundadırlar. Görevleriyle ilgili olarak idareye verdikleri zararlardan ötürü Borçlar Kanununun haksız fiil esaslarına tabidirler.”

657 Sayılı Yasa'nın yukarıya aktarılan 1-12 Maddelerinde özetle memurların; yasaları sadakatle uygulayacağı, amirlerinin emirlerini yerine getirecekleri ve herhangi bir siyasi partinin ya da kişinin zararını hedef tutan davranışlarda bulunamayacakları hükümleri yer almıştır. İşte bu hükümler, memur dernekleri, dernek kurucusu memurlar ve memur dernekleri üyeleri hakkında da uygulanmak ve geçerli sayılmak istenmektedir.

a — Bu madde ile; memuriyet statüsü ile dernek yöneticisi ya da üyesi olma statüsü birbirine karıştırılmaktadır. Memur, dairesinde memur sıfatı ile ve memuriyet statüsü çerçevesinde görev yapar. Aynı memur dernekte dernek yöneticisi yani dernekçi sıfat ve statüsü ile çalışır. Bu iki sıfat ve statüyü birbirine karıştırdığımız takdirde memurlar için demek kurmak ve dernek çalışmaları yapmak hakkı ortadan kalkmış olur. Bu takdirde memurun dernek kurma hakkı bir göstermelik durumuna düşer. Oysa Anayasa'nın 29. Maddesi “Herkes... dernek kurabilir” ilkesini getirerek dernek kurma hakkının memurlar da dahil

olmak üzere “herkes” için tanındığını saptamıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi de, memur için bir istisna getirilmeden, “Her şahıs muslihane toplama ve dernek kurma ve derneğe katılma serbestisine malikdir.” demektedir (Madde 20). 12 Mart’tan önce Türkiye Öğretmenler Sendikası, çalışmalarını sürdürürken, idarece memurun sendikal hakları üzerinde bu tür savlar ve kısıtlamalar ileri sürülmüş ise de o tarihlerde Danıştay’a götürülen davalar sonunda Danıştay tarafından, memurun sendikal eylemleri ile memuriyet görevlerinin birbirine karıştırılmaması, ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği yolunda kararlar verilmiş ve memurun sendikal hakları ve sendikacı statüsü korunmuştur. Danıştay’ın bu kararları görüşlerimizi doğrulamaktadır.

b — “Yasaları Sadakatle Uygulama”, “Amirlerinin emirlerini yerine getirme” hükümleri ile derneklerin demokratik, sosyal ve meslekî halklar için çalışma yapma olanağı ortadan kaldırılmaktadır. Bu hükümlerle, dernek yöneticisi ve üyesi olan memur, çalıştığı resmi dairede olduğu gibi derneğin de amirinin vereceği emirleri yerine getireceğine, yürürlükteki yasaları sadakatle uygulayacağına göre, dernekçi memur bu emirlerin dışında ve yürürlükteki yasalara uymayan hiç bir “hak isteme” çalışması yapamayacak, hak talebinde bulunamayacaktır. Örneğin memurun sendika ve grev hakkı bugünkü yasalarımızda bulunmadığına göre memur dernekleri bu yönde bir girişimde buldukları, bu hakların elde edilmesi için çalışmalar yaptıkları takdirde 657 sayılı Yasa’nın 6-12. maddelerine aykırı eylemlerde bulunmuş sayılacaklardır. Bir dernek yönetim kurulunun, yapmak istediği bir toplantıyı, yönetim kurulu üyelerinin görev yapmakta oldukları resmi dairelerin amirleri, verecekleri emirlerle önleyebileceklerdir. Yasa böyle bir uygulamaya elverişli hüküm getirmektedir. Bunun sonucu olarak da dernekler, kapanma tehlikesi ile karşı karşıya kalacaklardır.

Tasarıyla getirilen bu hüküm yasallaşırsa, yasalarda mevcut olmayan demokratik, sosyal ve meslekî haklar için mücadele olanağı kalmamaktadır. Örneğin memur dernekleri, bugün getirilmek istenen yasa değişiklikleri gibi yeni hak kısıtlamalarına karşı bile mücadele olanağından yoksun kalacaklardır. Dernek kapatma yaptırımını da getiren bu tasarı, her yönüyle temel hakları ortadan kaldıran, dernekleri çalışamaz duruma düşüren, demokratik hakları geriletken ağır bir hükümdür.

c — Bu nedenlerle tasarının bu fıkrası, Anayasa’nın dernek kurma

hakkını düzenleyen 29. Maddesine aykırıdır.

Burada şu noktaya da değinmekte yarar vardır:

Yukarıda tasarı ile getirilen yeni kimi madde ve fıkraların Anayasa ilkeleri yanında, ayrıca İnsan Hakları Evrensel Bildirisine de ters düştüğü açıktır. Unutmamak gerekir ki, altında Türkiye Başbakanı Süleyman Demirel'in imzası bulunan Helsinki Sonuç Belgesi de, hükümetimize, uluslararası tüm antlaşmalarda yer alan hükümlerin uygulanması yükümlülüğünü getirmiştir. Antlaşmanın “düşünce, vicdan, din, ve inanç özgürlüklerini de kapsamak üzere insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı” başlıklı bölümünde şöyle denilmektedir:

“İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler alanında katılan devletler Birleşmiş Milletler Antlaşması amaçlarına ve ilkelerine ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisine uygun olarak davranırlar. Bağlı olabilecekleri insan Haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeleri de kapsamak üzere, bu alanda uluslararası bildirimler ve sözleşmelerdeki kayıtları ve yükümlülüklerini de yerine getirirler.” (s. 199.)

1630 SAYILI DERNEKLER YASASI

A- Dernekler Yasası'nın 2. Maddesine bir cümle eklenmek istenmekte ve kurulması yasak dernekleri kurma ya da yönetme suçundan mahkûm olanların derneklere **üye olamayacakları** kabul edilmektedir.

Sorunu açıklayabilmek için Dernekler Yasası'nın 2. Maddesinin, 1973 Yılındaki eski şeklini anımsamakta yarar vardır. “Dernek Kurma Hakkı” başlıklı bu madde şöyle idi:

“Medeni hakları kullanma ehliyetini haiz ve 18 yaşını bitirmiş herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak;

a) 13.7.1965 gün ve 648 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. Maddesinin (B) fıkrası gereğince, bir siyasi partiden kesin olarak çıkarılan ya da çıkarılmayıp da bir siyasi partinin kapatılmasına sebep olan parti üyeleri çıkarılma kararının ya da Anayasa Mahkemesi'nin kapatma kararının kendilerine yazılı ile bildirilmesinden itibaren 5 yıllık süre içinde;

b) Ağır hapis cezasına ya da taksirli suçlar hariç olmak üzere, 5 yıldan fazla hapis cezasına mahkûm olanlar ile, yüz kızartıcı suçlardan yahut bu kanunla kurulması yasaklanan dernekleri kurmak ya da idare etmek suçlarından birinden kesin olarak hüküm giymiş olanlar; dernek kuramazlar.”

CHP Meclis Grubu 1973 Yılında Anayasa Mahkemesine başvurarak bu maddenin a ve b fıkralarının tümünden Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüş ve iptallerini istemiştir. Anayasa Mahkemesi bu dava sonunda, 18-19 ve 20 Aralık 1973 gün ve 973/3-37 Sayısı kararıyla maddenin a fıkrasını ve b fıkrasının bir bölümünü iptal etmiştir.

Burada önemli olan, bugünkü değişiklik tasarısını getiren siyasi partinin tutumudur. CHP Meclis Grubu yukarıda sözü edilen dava dilekçesinde, 1973 Yılında şunları söylüyordu:

“1630 Sayılı Dernekler Kanununun 2. Maddesinin (a) ve (b) bentlerinde dernek kurma hakkında yoksun bulunanlar açıklanmaktadır. (a) Bendinde bir partiden Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesinin (b) bendine göre kesin olarak çıkarılanların ya da çıkarılmamaları yüzünden partinin kapatılmasına yol açanların 5 yıl; (b) bendinde ağır hapis, 5 yıldan çok hapis cezası alanların, yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giyenlerin ya da Dernekler Kanunu'nun yasakladığı dernekleri kurmuş bulunanların temelli olarak dernek kuramamaları öngörülmüştür.

“Anayasa'nın değişik 29. maddesine göre kanun ancak devletin, ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninden ve genel ahlakın korunması maksadıyla dernek kurma hakkına sınırlar koyabilir. 1630 Sayılı 'kanunun 2. maddesinin (a) ve (b) bentlerinde öngörülen yasaklar bu yasaklardan değildir. Böylece Anayasadaki yasaklara kanunla yeni yasaklar eklenmiş olmaktadır. Anayasa'nın kişiler üzerinde değil, sosyal olayların yıkıcı etkilerini giderir tedbirler üzerinde durduğu düşünülmemiştir.

“Öte yandan sözkonusu yasaklarla bu gibilerin derneklere üye olma hakları da ellerinden alınmış olmaktadır. Çünkü 15. maddenin başında “dernek kurma hakkına sahip olan herkes derneklere üye olabilir.” denilmiştir.

“1630 Sayılı Kanunun 2. maddesinin (a) ve (b) bentleri cezaların adalete ve hakkaniyete uygunluğu ilkesinden de uzaklaşmaktadır.

Sözelimi (a) bendine göre bir kişi Siyasi Partiler Kanununun 101, 102, 103 ve 104. Maddelerinde açıklanan ağır eylemlerde bulunduğu halde, 5 yıl bitince dernek kurabilir ve derneklere girebilirken (b) bendine göre güveni kötüye kullanmaktan 6 ay hapis cezası almış bir kişi ölüncüye değin ne dernek kurabilecek, ne de derneklere girebilecektir.

“Kaldı ki dernek kurma hakkı Anayasadaki temel hak ve özgürlükler arasındadır. Bir kişilik hakkı olduğu için de Anayasanın 10. maddesine göre dokunulamaz, devredilemez, vazgeçilemez. Yine bu maddeye göre devlet bu hakkın kullanılmasını güçleştirmek bir yana; güçleştiren koşulları ortadan kaldırmak zorundadır. Dernek kurma hakkına ancak Anayasa'nın 11 ve 29. maddelerinde yazılı nedenlerle, o da özüne dokunulmamak üzere, sınırlar konulabilir.

“Söz konusu kural Anayasanın 10, 11, 29/1, 2. maddelerine aykırıdır.” (*Anayasa M. K. Dergisi* Sayı 11, s. 298-299.)

Görülüyor ki o yıllarda, maddede yazılı mahkûmiyetleri “dernek kurma hakkı” için bile engel görmeyen CHP, bugün aynı mahkûmiyetleri “dernek üyeliği” için engel görmektedir. Bu tutum hiç bir gerekçe ile açıklanamaz.

B- Yasanın 4. maddesine yapılan bir ekle bu maddeye: “amacı belirli olmayan” sözü eklenmektedir. Maddenin sözkonusu fıkrası şöyledir:

“... amacını güden, amacı tek ve belirli olmayan ya da tüzüğünde saptanan çalışma konuları ve çalışma biçimleri amaca uygun bulunmayan derneklerin kurulması yasaktır.”

Tasarıya eklenen “amacı belirli olmayan” sözleri değişik yorumlara ve yanlış uygulamalara neden olabilecek sözlerdir. Örneğin: “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi çerçevesinde”, “Atatürk ilkeleri doğrultusunda”, “çağdaş eğitim ve öğretim ilkeleri”, “Anayasal ilkeler”, “demokratik hak ve özgürlükler” vb. gibi sözler bu maddeye göre *belirli* sayılmayarak dernek kapatılabilecektir. Bu nedenle maddeye eklenen bu sözler uygulama yönünden sakıncalı sonuçlar doğuracak dernekleri kurulamaz ve çalışamaz duruma düşürecektir.

C- Yasanın 7. maddesine amaç ve amacı gerçekleştirmek için yapılacak çalışmalar dışında ve ayrıca “çalışma konulan” diye bir kavram getirilmektedir.

Maddenin aslı şöyledir:

“b — derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için ne surette faaliyette bulunacağı”.

İşte bu fıkraya “çalışmaların konusu” sözleri eklenmek istenmektedir.

Tüzüklerde öteden beri amaç maddesi ile bu amaca ulaşabilmek için yapılacak çalışma yöntemlerini gösteren hükümler yer almaktadır. Tüzükte yer alan bu maddeler dışında ayrıca “çalışma konuları” şeklinde bir hükme gerek olmadığı gibi böyle bir hükmün tüzükte yer alması ağır ve sakıncalı sonuçlar doğuracaktır. Sayın Prof. Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler* adlı kitabında, “amaca ulaşabilmek için izlenecek yollar”dan söz ederken “derneğin amacına varmasını sağlayan ya da kolaylaştıran tüm *eylem ve önlemler*, bu kavram içinde yer alırlar.” demektedir (s. 149). Bu da, çalışma konularının “amaca ulaşabilmek için izlenecek yollar” içinde değerlendirilmesi ve yer alması gerektiğini başka bir deyişle “amaca ulaşacak yollar” hükmünün çalışma konularını da kapsadığını göstermektedir.

Açıktır ki “çalışma konuları’nın daha baştan, tüzük hazırlanırken saptanması fiilen olanaksızdır. Çalışma konuları ancak hayatın akışı içinde ve gelişen olaylara göre ortaya çıkacaktır. Bu tür bir hüküm dernek çalışmalarını engellemek, derneklerin kurulmasını daha başından önlemek ve giderek kurulmuş derneklerin kapatılmasına olanak sağlamaktan başka bir sonuç doğurmayacaktır.

D- Yasanın 9. maddesine getirilen bir ekle; İçişleri Bakanlığına ve valiliklere daha önce incelenmiş ve onaylayarak yürürlüğe girmiş tüzükleri, istedikleri zaman yeniden inceleme yetkisi verilmektedir.

a — Bu hüküm kazanılmış hakları ortadan kaldırmaktadır.

b — Derneklerde istikrarsızlıklara, kararlı, düzenli ve güvenli bir çalışmaya engel olacaktır.

c — Bu hüküm iyi niyetli olmayan yanlı uygulayıcılar elinde kuvvetli bir silah olacaktır.

E — Yasanın 35. Maddesine getirilen bir değişiklik önerisiyle:

Dernekler, “çalışma konuları ve eylem biçimleri dışında herhangi bir eylemde bulunamazlar” hükmü öngörülmektedir.

Maddenin bu fıkrasının aslı şudur:

“a — Tüzüklerinde gösterilen amaç dışında herhangi bir faaliyette bulunamazlar.”

Tasarıyla getirilen yeni fıkra ise şöyledir:

“a — Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları ve eylem biçimleri dışında her hangi bir eylemlerde bulunamazlar.”

Bu hükme göre örneğin; bildiri yayınlama, imza toplama, anket yapma vb. gibi eylem biçimleri tüzükte daha önce gösterilmemişse, bu eylemler yapılamayacaktır. Ayrıca tüzükte gösterilmemiş her hangi bir konu üzerinde de eylem konamayacaktır. Oysa sağduyunun gereği ve hukuksal olan, yasaların engellemediği ve olanak verdiği tüm çalışma konularının ve yöntemlerin dernekler tarafından kullanılabilmesidir. Tasarı yasalastığı takdirde bu hüküm, uygulamada dernekler için sonu gelmez zorluklar çıkaracak ve tüm dernekler her an kapatılma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklardır.

b — Dernekler Yasasının 75. maddesi şöyle demektedir: “... meslekî kuruluşlar, özel kanunlarında hüküm bulunmayan hallerde bu kanunun 35, 36, 37, 39, 42. maddelerine ve bunlarla ilgili müeyyidelere tabidirler.” Değiştirilmek istenen 35. madde; sözü edilen 75. madde yoluyla öteki tüm meslek kuruluşları ve sendikalar hakkında da uygulanacağından daha da önem kazanmaktadır.

F- Yine maddeye:

Dernekler “hiçbir biçimde ve yönde siyasî tutum ve davranışta bulunamazlar” hükmü getirilmektedir.

Bugün yürürlükte bulunan yasada, öğrenci dernekleri dışında kalan derneklerin siyasal faaliyette bulunamayacakları hakkında bir hüküm yer almamıştır. 1630 sayılı Dernekler Yasasının 4/1 maddesi ile derneklerin özetle “iktidar mücadelesi” yapamayacakları hükmü kabul edilmiştir. Bu hüküm, siyasal faaliyetin “iktidar mücadelesi” olduğunu saptıyor ve siyasal faaliyetin tanımını yapıyordu. Böylece dernekler, iktidar mücadelesi dışında kalan ve özellikle genel yurt sorunları ile ilgili çalışmalar yapabiliyor ve bu konularda düşüncelerini açıklayabiliyorlardı. Bu durum ve uygulama da Anayasa'nın 20. maddesiyle gerçek ve tüzel kişilere tanınan düşünce açıklama özgürlüğüne uygun düşüyordu.

Yeni tasarı ise dernekler, “siyasî tutum ve davranışlarda

bulunamaz” şeklinde bir hüküm getirmekte ve düşünce özgürlüğü açısından dernekleri açmaz sokmaktadır. Çünkü siyasî tutum ve davranış, siyasî faaliyet anlamına gelebilmektedir. Siyasî faaliyet, dernekler yasasının 4/1 maddesinde “iktidar mücadelesi” olarak tanımlandığına ve zaten yasaklandığına göre, maddeye ayrıca “siyasî tutum ve davranışta bulunamamak” gibi bir hüküm getirilmesi, derneklerin, iktidar mücadelesi dışında yurt sorunları üzerinde düşünce açıklama hak ve özgürlüklerini ortadan kaldırmaktan başka bir sonuç doğuramaz. Bir yandan yasada siyasî faaliyet tanımlanıyor, bu yasaklanıyor, öte yandan da ayrıca *siyasî tutum ve davranış* gibi kaypak, yoruma elverişli bir hüküm getirilerek Anayasa’nın 20. maddesine ters düşen bir düzenlemeye gidiliyor. Bu hüküm, “düşünce özgürlüğü” hakkının özüne dokunmaktadır ve Anayasa’nın 20 ve 11/2 maddelerine aykırıdır.

G- 35. maddenin II/a fıkrası Türkçeleştirilerek yeniden yazılmakta, ancak fıkrada bulunan “teşvik” kelimesi, “özendirme” olarak değiştirilmektedir. Özendirme kavramı çok geniş bir kavramdır. Uygulamada hangi davranışların özendirici olduğu tartışmalara konu olabilecektir. Bu açıdan sözü geçen teşvik kelimesinin değiştirilmesi sakıncalıdır. Eğer Türkçeleştirme isteniyorsa “kışkırtma” sözü daha elverişli olacaktır.

H- Tasarıda öğrenci dernekleri için:

“Hiç bir biçim ve yönde öğrencilikle ilgisi olmayan eylemde bulunamazlar” hükmü getirilmektedir.

Bu hükme göre Öğrenci Dernekleri örneğin Atatürk’ü anma günü düzenlemeyecek, 1 Mayıs gününü ya da 10 Aralık İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nin yıldönümünü kutlayamayacak ve benzer toplantılar yapamayacak, yurt sorunlarıyla ilgili bildirimler yayımlayamayacak, toplantı ve yürüyüş düzenleyemeyecek, afişleme yapamayacaklardır. Oysa bu haklar Anayasa’nın 20. Maddesinin güvencesi altına alınmış temel haklardır. Bu haklar, hem gerçek kişiler ve hem de tüzel kişilerin Anayasal haklarıdır. Tasarı bu hakları ortadan kaldırmaktadır.

İ- Yasanın 51. Maddesine, “alındı belgeleri Maliye Bakanlığınca bastırılır” hükmü eklenmektedir. Bu hükme göre derneklerin üye ya da bağış makbuzları Maliye Bakanlığınca bastırılacak, dernekler tarafından bastırılmayacaktır. Bu hüküm, dernek tüzükleri Valilikler ve İçişleri Bakanlığınca onaylanmadan ve bunun sonucu olarak alındı kağıtları bastırılmadan, aidat ve bağış toplanmasını engelleyecek niteliktedir. Oysa

Anayasa'nın 29. maddesine göre dernekler kuruluş bildirimini vermekle kurulmuş ve tüzel kişilik kazanmış olurlar. Bunun sonucu olarak da faaliyet gösterebilirler. Getirilmek istenen hüküm, bu faaliyeti engelleyecektir.

J- Tasarı, 64. maddeye getirdiği bir ekle:

“Amacı belirli olmayan, çalışma konuları amaca uygun bulunmayan” derneklerin kapatılacağı hükmünü getirmekte ve kurucuları da cezalandırmaktadır.

Maddenin aslı şöyledir:

“Madde 64 — Bu kanunun 4. maddesinde kurulması yasak dernekleri kuranlar veya bu yolda yönetenler veya 35. Maddenin I No'lu fıkrasının b bendine aykırı harekette bulunan dernek yöneticileri hakkında ... 1 yıldan 3 yıla kadar hapis ve 3.000 TL'dan 5.000 TL'na kadar ağır para cezası hükmolunur ve herhalde derneğin kapatılmasına hükmedilir.”

Bu maddeye eklenmek istenen fıkra da şudur:

“... Amacı tek ve belirli olmayan veya tüzüğünde saptanan çalışma konuları ve eylem biçimleri amaca uygun bulunmayan dernekleri kuranlar veya bu yolda yönetenler hakkında eylemleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, 6 aydan 2 yıla kadar hapis ve 1.000 TL'dan 3.000 TL'na kadar ağır para cezası hükmolunur ve her durumda derneğin kapatılmasına karar verilir.”

Bu fıkrada geçen, “çalışma konuları”, “amacı belirli olmayan” sözleri hakkında yukarıda açıklamalar yapılmıştır. Bunları yinelemek istemiyoruz. Ancak çalışma konularını önceden saptamak olanaksız bulunduğu ve yine “amacı belirli olmayan” sözleri de yukarıda açıklandığı gibi uygulama yönünden önemli sakıncalar getirdiğinden, tasarı yasalaştığı takdirde, böyle bir hükümle dernekler çalışamaz duruma düşecek ve giderek sudan yorum ve gerekçelerle kapatılabileceklerdir.

K- 63. maddeye bir fıkra eklenmekte ve:

Derneklere üye olması yasaklanan kimselerin üye kaydedilmeleri halinde hem üye kaydeden yöneticiler ve hem de kaydedilen üye cezalandırılmakta ve dernek kapatılmaktadır.

Getirilmek istenen madde şöyledir:

“Derneklere üye olması yasaklanan kimseleri üye yazan yöneticiler ile bu yolda üye olanlara eş ceza verilir ve ayrıca derneğin kapatılmasına da karar verilebilir.”

Derneklerin her üye için güvenlik soruşturması yapması olanaksızdır. Tasarıda yaptırım olarak konulan ceza da (kapatma) çok ağır bir yaptırım olup suça göre ceza ilkesine de aykırıdır. Öte yandan, yöneticinin, üye olma hakkı bulunmayan bir kimseyi üye kaydetmesinden ötürü derneğin kapatılması, tüm dernek üyelerinin cezalandırılması sonucunu doğuracak ve Anayasa'nın “cezaların şahsiliği” ilkesine de aykırı düşecektir.

L- Yasaya eklenen bir madde ile derneklerin, suç sayılan eylemlerin yapıldığı bir yer olduğunun belirlenmesi halinde derneğin kapatılacağı hükmü getirilmiştir. Tasarının bu fıkrası şöyledir:

“Bir derneğin, suç sayılan eylemlerin yapıldığı bir yer olduğunun belirlenmesi durumunda o dernek kapatılır. Derneğin suç işlenen yer olduğunun belirlenmesi;

a — Suç sayılan eylemlerin dernek yöneticileri ve üyeleri tarafından ülkenin başka başka yerlerinde olsa bile birden fazla işlenmiş olduğunun, ya da

b —Bu eylemlerin dernek yöneticilerinin onayı, özendirilmesi, zorlanması, yardım ve kolaylık sağlanması ile işlendiğinin kanıtlanması ile olur.”

Tasarıya göre bir derneğin birden fazla üyesi tarafından, örneğin iki üyesi tarafından yurdun her hangi bir yöresinde ayrı ayrı birer suç işlendiği takdirde, suçların türüne bakılmaksızın (hakaret, sarhoşluk, kumar da olabilir) dernek kapatılacaktır. Fıkroda geçen “özendirme” sözü üzerinde daha yukarıda gerekli açıklamalar yapılmıştır. Tasarı ile getirilen bu hüküm, uygulama açısından son derece tehlikeli, tertiplere elveriş ve sakıncalı bir hüküm olduğu gibi derneğin iki üyesinin yasa dışı eylem yüzünden tüm üyelerin ve örgütün cezalandırılması gibi haksız bir sonuç doğuracaktır. Bu hüküm de, Anayasa'nın “cezaların şahsiliği” ilkesine aykırı düşmektedir.

171 SAYILI TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ

YASASI

A — Tasarı ile bu yasanın 7. Maddesi değiştirilmekte ve toplantıların haber verme süresi olan 48 saat 72 saate çıkarılmaktadır. Ayrıca yasanın 10. maddesine bir fıkra eklenerek bazı hallerde mülkiyet amirine toplantı ve yürüyüşleri 10 gün erteleme yetkisi verilmekte ve ayrıca yürüyüş güzergâhını değiştirme hakkı tanınmaktadır.

a — Daha önce 19/6/973 gün ve 1742 Sayılı Yasa ile 7. maddeye haber verme süresini 4 güne çıkararak bir hüküm eklenmişti. CHP bu hükmün Anayasa'ya aykırılığını ileri sürmüş ve Anayasa Mahkemesi'ne dava açmıştı. Dilekçede şöyle deniliyordu: "Böylece idarenin ve zabitanın alacağı güvenlik tedbirlerinin gerektirdiği zorunlu süre aşularak hakkın kullanılmasının kısıtlanmasına gidilmiş olmaktadır. Bir topluluğu görüşlerini açıklamaya zorlayan bir olay 4 gün içinde önemini yitirerek artık kamuoyunun ilgisini çekmez olur. Değişiklik Anayasa'nın 28. maddesinin işlememesi ve sınırlamanın önceden izin alma koşulunu da aşan bir nitelik kazanması gibi bir sonuca yol açar.

Bu dava sonunda yasa, biçim yönünden iptal edilmiş ve esasa girilmemişti.

Bugün getirilmekte olan tasarı da, onu getiren CHP'nin sözü geçen dilekçesinde ileri sürülen nedenlerle Anayasa'ya aykırı düşmektedir.

b — Mülkiye amirlerine toplantı ve yürüyüşleri erteleme yetkisi daha önce 1932 Sayılı Yasa ile tanınmıştı. Ancak CHP Senato Grubu tarafından Anayasa Mahkemesine açılan dava sonunda bu erteleme yetkisine ilişkin hüküm, yüksek mahkemenin 18-22 Kasım 1976 gün ve 976/27-51 Sayılı kararı ile ve bu yetkinin toplantı ve yürüyüş hakkının özüne dokunduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin bu kararına rağmen tasarıda; toplantıları erteleme yetkisine yeniden yer verilmiş bulunmaktadır. Bu karar tasarıda yer alan hükmün Anayasa'ya aykırı olduğunu belgelemektedir.

Mülkiye amirlerine tanınan toplantı ve yürüyüş güzergâhını değiştirme yetkisi de toplantı ve yürüyüş hakkını sınırlamakta, bu hakkın kullanılmasını son derece zorlaştırmaktadır. Bu yetki aynı zamanda yanlış yöneticiler için kötüye kullanmaya son derece elverişlidir. Her ne kadar yasa, ilgiliye, mülkiye amirliğinin kararma karşı Asliye Ceza Hâkimliğine

itiraz hakkı tanımakta, mahkemenin 24 saat içinde karar vereceğini, kararın mülkiye amirliğine bildirilmesinden 24 saat sonra toplantının yapılabileceğini hükme bağlamakta ise de, uygulamada bu, toplantının yapılma olanağını ortadan kaldıracaktır.

Nitekim CHP de 1973 Yılında aynı görüşü savunmuş, 1742 Sayılı Yasa ile toplantı ve gösteri yürüyüşleri Yasası' na getirilen ve güzergâh değişikliğini öngören hüküm hakkında anayasa mahkemesine dava açarak iptalini istemişti. CHP'nin dava dilekçesinde şöyle deniliyordu:

Madde önceden tespit ve ilan edilmiş yol ve yönlerde değişiklik yapma, başka deyimle güzergâhı daraltma ve kısıtlama yetkisi vermektedir. Bu da hakkın özüne dokunan bir sınırlamadır." (14.3.1974 gün ve 973/33-9 Sayılı Karar. *Anayasa M. Kar. Der. C. 12, s. 87.*)

Bu hüküm de toplantı hakkının özünü yaralamaktadır.

B — Tasarının 9. maddeye getirdiği bir değişiklikle, bu yasaya göre verilecek hapis cezaları iki kat ve ağır para cezaları da beş kat artırılmakta ve bu cezalarda erteleme ve paraya çevirme yöntemi kaldırılmaktadır.

Tasarı kabul edilirse, bildirimsiz toplantı yapanlar 2-10 yıl hapis, herhangi bir toplantıda sopa taşıyanlar (ki bazen pankart değnekleri bile sopa işlemi görmektedir) 1-4 yıla kadar hapis cezası alacaklar ve bu cezalar paraya çevrilemeyecek, ertelenemeyeceklerdir. Bu cezalar, tahrik altında adam öldürenlerin cezalarına denk düşen cezalardır.

Bu ceza çok ağır olup "suça göre ceza" ilkesine de ters düşmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar getirilen yasa değişikliği tasarılarının; dernek kurma, derneğe üye olma, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakları ile özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı haklarını ortadan kaldırdığını ya da bu hakların kullanılmasını son derece zorlaştırdığını göstermektedir.

Anayasa'nın 11/2. maddesi temel hakların özüne dokunulamayacağı ilkesini koymuştur. Anayasa Mahkemesi de hangi hallerde temel hakların özüne dokunulmuş sayılacağını saptamıştır. Yüksek Mahkemenin 8.4.963 gün ve 963/83 sayılı kararına göre, "bir hak ve hürriyetin, gayesine uygun şekilde kullanılmasını son derece zorlaştıran ya da onu kullanılamaz duruma düşüren kayıtlara tabi tutulması halinde, o hak ve hürriyetin özüne dokunulmuş sayılır."

Bu ilke ve kararlar, tasarının getirdiği hükümlerin, hukuk açısından Anayasa'nın temel kurallarına ve altında imzamız bulunan uluslararası antlaşmalarda yer alan hükümlere aykırı düştüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Anımsamak gerekir ki, uluslararası antlaşmalardaki hükümler Anayasa'nın 65. maddesine göre yasa hükmündedir.

Bu tasarılar da yer alan hükümlerle, işçi ve emekçi sınıf ve tabakaların bugüne kadar sürdürdükleri mücadeleler sonunda, eksik ve yetersiz de olsa elde ettikleri hak ve özgürlüklerin önemli bir bölümü ellerinden alınmakta, demokratik gelişmemize ağır bir darbe vurulmaktadır. Burjuva demokratik hakların geçerli olduğu ülkelerde kolluk kuvvetlerine bile grevli-toplu sözleşmeli sendika kurma hakkı tanınmış iken, ülkemizde Anayasa tarafından "herkese", memur ve yurttaşlara tanınan dernek kurma hakkının kullanılmayacak oranda sınırlandırılması demokratik düzen açısından acı bir gelişmedir.

CHP Programında yer alan aşağıdaki sözleri burada anımsamakta yarar vardır:

"Örgütlenme ve siyasal çalışma özgürlüğü ve hakkı, özgürlükçü demokrasi ölçütlerine uygun olarak genişletilecektir. Düşünce, inanç ve anlatım özgürlüğü her türlü sınırlamalardan kurtarılacaktır. Böylece düşünce suçu kavramı ortadan kalkmış olacaktır. Sendikaların siyasetle etkinleşebilme olanakları artırılacaktır.

"Kamu görevlilerine de sendikalaşma ve toplu sözleşme hakkı tanınacaktır. Ve kamu görevlileri ile işçilerin sendika hareketleri bütünleşmeye özendirilecektir.

"Kamu görevlilerine tanınacak tüm demokratik haklardan, yetkilerden ve sendikalaşma olanaklarından iç güvenlik kuvvetleri üyeleri de yararlanacaklardır.

"Toplantı ve gösteri yürüyüşleri özgürlüğüne, can güvenliği ve toplum erinci için gerekenden başka sınır konmayacaktır.

"Adaletin kesin bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ilkesine aykırı mahkemeler kurulmayacaktır. Anayasamızda, Anayasanın temel demokratik ilkelerine aykırı olarak ve iç tutarlılığını zedeleyecek biçimde yapılmış olan değişiklikler -olanak bulunduğu- kaldırılacaktır."

İnceleme konusu tasarılarla getirilen hükümlerin bu programa ters düştüğü ortadadır. Ayrıca 12 Mart 1978 günlü Hükümet Programında

“özgürlüklerle şiddet eylemlerinin ya da devletin birliğine, ülkenin bütünlüğüne yönelik saldırıların ve davranışların birbirine karıştırılmayacağı” açıklanmış olduğu halde, bireysel terör eylemleri ile ilgisi olmayan yasalarda değişiklik yoluna gidilmesini ve özellikle Dernekler Yasası’nda, Devlet Memurları Yasası’nda ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’nda yapılmak istenen değişiklikleri anlamak olanaksızdır.

Yasa tasarılarında yer alan bu tür değişikliklerin ve cezaların artırılmasının, kaynak ve odakları artık açıkça ortaya çıkan terörün önlenmesinde önemli bir etken olabileceğini kabul etmek mümkün değildir. Bu terör eylemlerinin kaynağı doğru olarak saptandığı ve bu odaklara yönelindiği takdirde, yürürlükteki yasalarla sonuca ulaşılabileceği açıktır.

Başarısızlığı yasaların yetersizliğinde görme yanılgısından bir an önce uzaklaşılmalıdır. Bireysel terörün önlenmesi gerekçesi ile getirilen bu yasa tasarılarının, bir “sivil sıkıyönetim” uygulamasının koşullarını hazırlayacağı gözden uzak tutulmamalıdır.